Eduskunta
Hallintovaliokunta
HaV@eduskunta.fi

Hallintovaliokunta 13.06.2023 klo 12.45 / U 111/2022 vp / Lausuntopyyntö

Keskusrikospoliisin lausunto

Yleistä

Eduskunnan Hallintovaliokunta on 8.6.2023 pyytänyt Keskusrikospoliisilta kirjallista asiantuntijalausuntoa 12.6.2023 klo 12.00 mennessä asiassa: U 111/2022 vp, Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle ehdotuksista Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksiksi lentomatkustajia koskevien ennakko-matkustustietojen keräämisestä ja siirtämisestä (API-asetukset). Sisäministeriö on 8.6.2023 antanut, perustuslain 96 §:n mukaisesti, 9.2.2023 annettua valtioneuvoston U111/2022 vp kirjelmää täydentävän perusmuistion; U-jatkokirje; ehdotuksista Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksiksi lentomatkustajia koskevien ennakkomatkustustietojen keräämisestä ja siirtämisestä (EU/1566/2022-SM-12).

Keskusrikospoliisi kiittää mahdollisuudesta lausua asiassa ja pitää U-jatkokirjeen (EU/1566/2022-SM-12) valtioneuvoston aikaisempia kantojaan täydentävää kirjausta tärkeänä, erityisesti kirjausta liittyen muiden matkustusmuotojen sisällyttämiseen uusiin API asetusehdotuksiin. Keskusrikospoliisi on seurannut uusien API asetusehdotusten käsittelyä neuvoston tietojenvaihtotyöryhmässä (JHA IXIM).

Keskusrikospoliisi on lausunut U111/2022 vp asiassa kirjallisesti (POL-2023-21835) ja suullisesti Eduskunnan Hallintovaliokunnan asiantuntijakuulemisessa 24.2.2023. Keskusrikospoliisi nosti lausunnoissaan esiin huomioita mm. asetusesitysten sisällöstä ja soveltamisalasta. Keskusrikospoliisi korosti lausunnossaan tarvetta ja tarkoitusmukaisuutta yhdenmukaistaa käytettävyys, käsittely ja liikenteenharjoittaja velvollisuudet yksityiskohtaisemmin paitsi lentoliikenteen osalta myös muiden matkustusmuotojen osalta.

Keskusrikospoliisin lausuma U-kirjeen täydennykseen

Lainvalvonta-API:n liityntäkohdat pohjoismaiseen passivapauteen;

U-jatkokirjeessä valtioneuvosto täydentää aikaisempaa kantaansa pohjoismaisen passivapauden toteutumiseen liittyen osallistuakseen asetusehdo-

tusten käsittelyyn neuvostossa. Valtioneuvosto on ensisijaisena tavoitteenaan pyrkinyt säilyttämään passivapaussopimuksen käytännön soveltamisen sellaisenaan, mikä mahdollistaa pohjoismaisen lentomatkustajan matkustamisen Pohjoismaiden alueella ilman matkustusasiakirjan mukana pitämistä.

Neuvoston tietojenvaihtotyöryhmässä (JHA IXIM) puheenjohtaja on muotoilemassaan kompromissiehdotuksessaan päätynyt API-tietojen keräämistä käsittelevän artiklan alakohtaan, joka mahdollistaisi lentomatkustajalle matkustusasiakirjan tietojen tietoturvallisen syöttämisen koneluettavalla tavalla etukäteen esimerkiksi lentoyhtiön sovellukseen. Puheenjohtajan ehdotus sisältää liikenteenharjoittajan velvollisuuden API-tietojen keräämiseen koneluettavasti, mikä turvaisi kerättyjen tietojen eheyden ja luotettavuuden.

Keskusrikospoliisi pitää asiayhteydessä tärkeänä API-asetuksien yleisten tavoitteiden saavuttamista ja kerättävän API-matkustajatiedon laillisen luotettavuuden parantamista. API-asetus ehdotusten mukaan liikenteenharjoittajalla on velvollisuus kerätä matkustajien API- matkustajatiedot asetusehdotusten mukaisesti matkustusasiakirjasta, tai ennakollisesti myös Pohjoismaiden kansalaisilta heidän matkustaessaan Pohjoismaiden välillä.

Yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen on poliisin keskeistä tehtäväkenttää sisältäen terrorismin ja vakavan rikollisuuden vaikutusten ennaltaehkäisemisen. Yleistä järjestystä ja turvallisuutta vaarantavaa liikkumista tapahtuu myös pohjoismaiden välillä. Keskusrikospoliisi pitää tärkeinä toimia, joilla pyritään parantamaan unionin sisäistä turvallisuutta kehittämällä vakavan rikollisuuden ja terrorismin torjutaan hyödynnettäviä yhtenäisiä työkaluja. Terrorismirikosten ja muiden vakavien rikosten torjunnassa on välttämätöntä, että nimetyillä viranomaisilla on tehtäviensä hoitamiseksi käytössään mahdollisimman kattavat ja ajan tasalla olevat tiedot.

Komission selvitys muiden matkustusmuotojen sisällyttämistä API-sääntelyyn;

U-jatkokirjeessä valtioneuvosto suhtautuu myönteisesti komission suunnitelmiin selvittää muiden matkustusmuotojen mahdollinen ulottaminen API-sääntelyn piiriin. Suhtautumista API-sääntelyn laajentamiseen tulee arvioida komission selvityksen perusteella tarkemmin ja kunkin matkustusmuodon osalta erikseen. Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että selvityksessä arvioidaan tarkasti sääntelyn mahdollisesta laajentamisesta liikenteenharjoittajille aiheutuvia vaikutuksia sekä vaikutuksia liikkumisvapauteen.

Esiteltävien asetusten tavoite on yhdenmukaistaa API- ja PNR-tietojen käytettävyys ja käsittely sekä yksityiskohtaisemmat liikenteenharjoittaja säännöt lentoliikenteen harjoittajien API-tietojen keräämiselle EU laajuisesti. Keskus-rikospoliisi pitää tarkoituksenmukaisena yhdenmukaistaa API-tietojen käytettävyys ja käsittely sekä liikenteenharjoittaja velvollisuudet paitsi lentoliikenteen osalta myös muiden matkustusmuotojen osalta.

Suomessa on toteutettu matkustusmuotoneutraali API tiedon käsittely jo API direktiiviin (2004/82/EC) perustuen. Rajavartiolaitos on käsitellyt API

tietoa EU - ulkorajaliikenteessä jo yli kymmenen vuotta matkustusmuotoneutraalis-ti, lento-, laiva- ja raideliikenteestä. Poliisi vastaanottaa ja käsittelee lento- ja laivamatkustajaliikenteen matkustajatietoa (API- ja PNR-tietoa) rikostorjuntatarkoituksessa PTR matkustajatietokeskuksessa vuosi tasolla noin 25 miljoonasta matkustajasta. Liikenteenharjoittajilla ja viranomaisilla on tekninen kyvykkyys toimittaa ja vastaanottaa matkustajatietoa matkustusmuotoneutraalisti.

U-jatkokirjeeseen kirjatusti matkustusmuotoneutraali API-tietojen kerääminen ja siirtäminen yhdenmukaistaisi eri matkustusmuodoista kerättävät ennakkomatkustustiedot, tietojen lainvalvontakäytön ja tarjoaisi kansallisille matkustajatietoyksiköille ja lainvalvontaviranomaisille paremmat ja yhdenmukaisemmat mahdollisuudet rikosten ennaltaehkäisemiseksi ja rikollisten tunnistamiseksi.

Matkustusmuotoneutraali yhdenmukaistaminen tarjoaisi huomattavaa lisäarvoa nykytilaan niin viranomaisten matkustajatietojen käsittelyprosessissa kuin tietojärjestelmätoteutuksessa, -kehityksessä ja -ylläpidossa. Lisäarvo olisi mitattavissa niin toiminnan tehokkuudessa kuin taloudellisesti kustannussäästöinä.

Rikostorjunnallisesti asetusten soveltamisalan rajaaminen koskemaan vain lentoliikennettä ja muut liikennemuodot ulkopuolelle jättämällä asettaisi se mahdollisuuksia rikollisten liikkumisen muilla liikennemuodoilla lentoliikennettä riskittömämmin.

Yhtenäinen EU-laajuinen säätely varmistaisi myös kaikkien matkustusmuotojen matkustajatietojen käsittelyssä yhtäläiset EU:n perusoikeuskirjaan sisältyvien perusoikeuksien, erityisesti oikeuksien yksityisyyteen ja henkilötietojen suojaan, sekä niistä aiheutuvien välttämättömyys- ja suhteellisuusvaatimusten noudattamisen ja yhtäläisen valvonnan tason.

Keskusrikospoliisi kannattaa U-jatkokirjeessä esitettyä edellä kommentoidusti. Matkustajamuotoneutraali yhtenäinen ja keskitetty toteutusmalli lisää tehokkuutta, taloudellisuutta ja oikeusvarmuutta.

Keskusrikospoliisin päällikkö
Poliisineuvos Robin Lardot

Ylitarkastaja Marko Jokela

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi 12.06.2023 klo 12:54. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.